

Dharmadhātu Stāva

Îmn închinat Tărâmului Adevărului

compus de Ārya Nāgārjuna

Reprezentare contemporană a lui Ārya Nāgārjuna

text și comentariu

Notă introductivă

Această lucrare se poate găsi la adresa web:

<http://www.AryaDharma.ro>

(click pentru a o vizita)

Pe acest site veți găsi multe traduceri ale unor texte esențiale din Buddha-Dharma, atât Sutre (discursuri sau învățăături ale Divinului Buddha) cât și tratate fundamentale derivate din aceste Sutre, adnotate sau comentate, după caz.

Toate textele de pe site (inclusiv acest text) sunt disponibile gratuit, se pot descărca gratuit, se pot folosi în mod gratuit, se pot tipări, și se pot distribui ca fișiere sau ca documente tipărite, oricui doriți, dacă și numai dacă nu faceți nicio modificare asupra lor, și dacă și numai dacă le oferiți celorlalți în mod gratuit.

În caz contrar, toate drepturile sunt rezervate.

Dacă aveți nevoie de alte drepturi, de alte formate ale textelor sau de alte variante ale lor, vă rugăm să luați legătura cu noi.

Traducere, prefață, introducere, comentarii, note, îngrijire: Alin Tocaciu

Versiunea: decembrie 2019

Prin virtutea meritelor acumulate prin a traduce, a corecta, a adnota, a comenta, a publica și a răspândi această lucrare, fie ca toate ființele să atingă Trezirea Perfectă.

Prefață

Titlul în limba sanscrită al acestei lucrări a lui Ārya Nāgārjuna este *Dharmadhātu Stāva*.

Această operă care face parte din Colecția de Lucrări de Laude (sau Imnuri) este de fapt o descriere extrem de precisă a Dharmadhātu, adică a Realității. Limbajul folosit este mai puțin tehnic și mai mult descriptiv, și are rolul de a ne încuraja să parcurgem această Cale a Dharmei, pentru a realiza Realitatea care, ca potențialitate, se poate spune că se află în fiecare ființă.

„Dharmadhātu”, „Tathāgatagarbha” și „Prajñāpāramitā” sunt noțiuni echivalente, motiv pentru care vă recomand să studiați și Tathāgatagarbha Sutra, și „Eliberarea de la sine [...]” a lui Ārya Padmasambhava, și versiunile de Prajñāpāramitā Sutra aflate pe aceeași pagină web cu această traducere.

La sfârșitul textului puteți găsi un dicționar care cuprinde cel puțin o parte dintre termenii folosiți în acesta. Dacă aveți nevoie de un dicționar mai cuprinzător, îl puteți găsi în „Discursul despre perfecțiunea înțelepciunii (Prajñāpāramitā Sutra) în 8.000 de versete” sau în „Ghirlanda de nestemate (Ratnāvalī)” a lui Ārya Nāgārjuna, de pe aceeași pagină web cu acest text.

Tot pentru a ușura înțelegerea acestor învățături profunde am adăugat note explicative și am realizat și un comentariu destul de cuprinzător. Bineînțeles, comentariul nu are profunzimea învățăturilor, însă vă poate ajuta în lămurirea unor noțiuni, și conține și informații suplimentare despre Dharma în general.

Pe aceeași pagină web puteți găsi atât versiunea fără comentariu cât și cea cu comentariu. Vă recomand ca mai întâi să citiți de câteva ori versiunea fără comentariu, pentru a vă construi propria înțelegere directă a textului, și abia apoi să citiți comentariile, dacă doriți clarificări suplimentare care v-ar putea ajuta la aprofundarea înțelegerii lucrării.

Textul

1.

Mă închin ție, Dharmadhātu,
Care sălășluiești în toate ființele simțitoare.
Însă dacă ele nu sunt conștiente de tine,
Rătăcesc în cercul vicios și amar al Triplei Lumi¹.

2.

Când este purificată chiar cea
Care este cauza unei asemenea rătăcirii,
Atunci această puritate este Nirvana.
La fel, exact aceasta este și Dharmakāya.

3.

Când este amestecată cu laptele,
Esența untului nu este sesizabilă.
La fel, în amalgamul perturbărilor mentale (kleśa),
Dharmadhātu nu se vede.

4. Odată curățată de lapte,

Esența untului este imaculată.

Tot așa, odată purificate perturbările mentale,
Dharmadhātu se va vedea fără nicio pată.

5.

Așa cum o lampă (cu ulei) care arde în interiorul unei vase [din lut]

Nu va lumina deloc și nu se va vedea,

Cât timp sălășluiește în vaza defectelor mentale,

[n.t. Tot la fel,] Dharmadhātu nu este vizibil.

6.

Din orice direcții

Ai găuri această vază,

Chiar prin acele locuri

Vor străluci razele de lumină ale lămpii.

¹ Lumea sau tărâmul dorinței, lumea formei, lumea fără formă.

7.

Odată ce diamantul samādhi
A distrus cu totul această vază,
Lumina va străluci peste tot,
Până la ultimele limite ale întregului spațiu.

8.

Dharmadhātu este neapărut,
Și niciodată nu va înceta.
Este mereu și complet lipsit de tulburări (kleśa);
La început, la mijloc și la sfârșit, [este] imaculat.

9.

La fel cum piatra prețioasă [numită] safir
Strălucește tot timpul,
Dar dacă este învelită în minereu,
Strălucirea nu i se vede,

10.

Tot așa, Dharmadhātu lipsit de pată,
În timp ce este acoperit de perturbări,
Nu își va împrăști lumina în Samsara.
Însă, în Nirvana, el va străluci.

11.

Dacă elementul fundamental este prezent,
Prin munca noastră, vom vedea aurul cel mai pur¹.
Fără acest element, în ciuda trudei noastre,
Vom produce numai suferință.

12.

Așa cum semințele, când sunt învelite în cojile lor
Nu sunt considerate drept orez comestibil,
În timp ce este învăluită în perturbări
[n.t. Dharmakāya] nu este numită Buddhaitate.

¹ Dacă elementul aur nu este prezent în minereu atunci, în ciuda efortului, prin prelucrarea minereului nu se va obține aur.

13.

Așa cum apare orezul

Atunci când este eliberat de toate cojile sale,

Așa și Dharmakāya se manifestă clar

Odată ce este eliberată de perturbări.

14.

Se spune că "bananierii sunt lipsiți de miez":

Acesta este folosit ca un exemplu în lume.

Însă chiar esența bananierilor, adică fructele lor,

Le mâncăm, și toată dulceața lor.

15.

Tot așa, când Samsara fără miez

Este eliberată de coaja tulburărilor mentale,

Fructul său, însăși Buddhaitatea,

Se transformă în nectar pentru toate ființele¹.

16.

Tot așa, din toate semințele care există

Apar fructe care seamănă cu cauza lor.

Cine ar putea demonstra

Că există un fruct fără o sămânță?

17.

Elementul fundamental, sămânța,

Este considerat drept baza pentru toate dharmele.

Prin purificarea sa treptată,

Va fi atinsă starea de Buddhaitate².

¹ Așadar, Divinul Buddha și Ārya Nāgārjuna nu predau nihilismul, ci absența esenței, Vacuitatea. „Nirvana” completă nu este încetare completă, stingere, anihilare, ci Buddhaitate.

² Starea de Buddhaitate nu este atinsă treptat, doar purificarea preliminară se face treptat.

18.

**Deși Soarele și Luna sunt imaculate,
Ele sunt acoperite de cinci feluri de pete:
Norii, ceața și fumul,
Fața lui Rāhu¹, și praful.**

19.

**La fel mintea, [n.t. care este] atât de luminoasă,
Este acoperită de cinci feluri de pete:
Dorința, reaua intenție și lenea,
Agitația și îndoiala.**

„Mintea” aici are sensul de esență a minții, de Dharmadhātu.

Dorința este dată de imaginarea lucrurilor și de vederea acestor lucruri ca fiind reale și plăcute. Cea mai negativă rea intenție este intenția de a împiedica studiul și practica Dharmei. Lenea nu se referă la lenea obișnuită, ci la lenea de a studia și practica Dharma. Buddha a caracterizat hărnicia obișnuită ca fiind o formă serioasă de lene, o ocupare cu activități inutile și cu false realizări², în locul ocupării cu activități utile pentru obținerea realizărilor cu adevărat importante.

Îndoiala nu se referă la îndoiala obișnuită (de exemplu, despre un eveniment sau despre moralitatea cuiva), ci la îndoiala asupra naturii realității, la lipsa înțelegerii adevărului și la instabilitatea mentală care caracterizează această lipsă de înțelegere. De exemplu, atunci când cineva află o părere despre ceva, dacă nu înțelege clar subiectul, părerea altei persoane îi poate influența propria părere. Mai mult, neînțelegând clar, propria părere nu este clară nici ea, și fluctuează chiar și fără a afla alte păreri. Îndoiala blochează orice acțiune hotărâtă.

Aceste cinci pete ale minții nu sunt complet separate între ele, ci sunt descrieri ale aspectelor ignoranței.

20.

**O haină care a fost curățată prin foc
Poate fi murdărită de diverse pete.
Atunci când este din nou trecută prin foc,
Petele sunt arse, dar nu și haina.**

¹ O divinitate aparținând panteonului indian, despre care se credea că va mânca Luna sau Soarele în timpul eclipselor.

² Vezi dicționarul.

Curățarea hainelor cu ajutorul focului era o metodă folosită acum câteva mii de ani. Aici haina este Dharmadhātu, iar petele sunt perturbările mentale.

21.

**La fel mintea, care este atât de luminoasă,
Este murdărită de petele jinduirii și așa mai departe.
Perturbările ard în focul înțelepciunii,
Însă nu și luminozitatea (sau claritatea) sa.**

Luminozitatea minții mai este numită claritate radiantă sau lumină clară. Înțelepciunea este aici atât înțelepciunea acumulată, cât și (sau mai ales) înțelepciunea primordială, fundamentală.

22.

**Sutrelle care predau Vacuitatea
Toate care au fost rostite¹ de către Victorioși,
Toate elimină toate perturbările (și vederile greșite),
Dar niciodată nu distrug acest dhātu.**

23.

**Așa cum apa aflată adânc în pământ
Stă neatinsă și perfect curată,
Tot așa, în perturbări, înțelepciunea
Sălășluiește fără nicio pată.**

Înțelepciunea aici este înțelepciunea sau conștiința primordială.

24.

**Dharmadhātu nu este un sine,
Nu este nici bărbat și nici femeie,
Și fiind liber față de tot ceea ce poate fi conceput sau perceput,
Cum ar putea fi etichetat drept „sine”?**

Sau: Cum am putea să credem că Dharmadhātu este "eu " [n.t. sau „al meu”]?

¹ În general, în Buddhadharma, Sutrelle sunt transcrierile discursurilor lui Buddha. În oricare lume ar apărea Buddhași, mesajul lor fundamental este același, și activitățile lor sunt în mare parte similare.

25.

**În toate dharmele, care sunt lipsite de dorință,
Nu se văd nici femei și nici bărbați.
„Bărbați” și „femei” sunt predate
Doar pentru a-i ghida pe cei îmbolnăviți de dorință.**

26.

**"Impermanent" și "suferință" și "gol, vid":
Acelea trei purifică mintea;
Dharma care purifică cel mai bine mintea
Este lipsa oricărei naturi sau esențe (adică Vacuitatea).**

Partea din învățătura Divinului Buddha (sau dharma parte a Dharmei) care purifică cel mai bine mintea este învățătura despre lipsa oricărei naturi sau esențe – dar numai dacă este analizată, înțeleasă, aplicată și realizată.

27.

**În pântecul unei femei însărcinate
Se află un copil, dar nu este vizibil [n.t. cu ochii].
Exact așa, Dharmadhātu nu este văzut
Atunci când este acoperit de tulburările mentale.**

28.

**Prin conceperea lui „eu” și „al meu”,
Prin discriminări de nume (sau concepte) și de cauze,
Vor apărea cele patru concepții,
Bazate pe elemente și pe compușii lor.**

Sau:

De la a gândi "eu" și "al meu",
Și de la a gândi la nume și baze pentru acestea,
Apar patru tipare conceptuale -
Datorită elementelor și compușilor.

Cele patru tipare conceptuale sunt probabil cele patru vederi greșite pe care le puteți găsi în dicționar.

29.

**Până și rugăciunile de aspirație ale Buddhașilor
Sunt lipsite de aspect și de caracteristici [reale].
Scufundați în propria lor conștiință,
Buddhașii au natura permanenței.**

Sau:

Buddhașii nu percep
Nicio caracteristică a rugăciunilor lor de aspirație,
Deoarece Buddhașii sunt de natura conștiinței de sine
Și au propria ființă permanent pură.

Buddhașii nu percep niciun semn, nicio esență, și de fapt nu au nicio percepție, de niciun fel.

30.

**Așa cum coarnele de pe capetele iepurilor
Sunt doar imparate, nu există cu adevărat,
Toate fenomenele (dharmele) sunt exact la fel:
Sunt doar imparate, nu există cu adevărat.**

Deși putem imagina și putem vorbi despre „coarnele unui iepure”, totuși această idee este pur imaginară, pentru că iepurii nu au coarne. Tot la fel, pentru că dharmele sunt doar imparate, ele sunt asemenea coarnelor iepurilor.

31.

**Dar nici coarnele unui bivol nu există,
Deoarece ele au natura particulelor.
Ca înainte, așa și după:
Ce este de imaginat aici?**

Sau:

Deoarece nu sunt făcute din atomi cu esență,
Coarnele bivolilor nu pot fi găsite nici ele.
Din moment ce nici măcar atomi minuscule nu există,
Cum ne-am putea imagina că există ceva făcut din atomi?

Faptul că iepurii nu au coarne, că ele sunt imagine este foarte ușor de înțeles, deoarece este vorba numai despre obiecte mentale. Însă nici coarnele bivolilor nu există, deoarece sunt compuse din atomi, care sunt compuse din alte

și alte particule, care de fapt nu sunt „particule elementare”, ci alți compuși. „Coarnele bivolilor” sunt doar imaginare dependentă de senzații și tendințe, care la rândul lor sunt tot ireale. Acestea sunt tot obiecte mentale, ca și coarnele iepurilor, însă pentru că apar în dependență de senzații care par produse de ceva exterior, par reale prin comparație cu coarnele iepurilor, care par ireale. Însă coarnele bivolilor și cele ale iepurilor sunt la fel de ireale.

32.

**Din moment ce [dharmele] apar în dependență,
Și încetează tot în dependență,
Nicio dharma nu există.
Cum pot naivii să le imagineze?**

33.

**Folosind exemple precum coarnele iepurilor și ale bivolilor,
Cel Astfel Plecat (Tathāgata) a demonstrat
Că toate fenomenele sunt stabilite chiar în mijloc
[n.t. Între extremele existenței și non-existenței].**

34.

**Așa cum cineva vede
Formele Soarelui, Lunii și ale stelelor,
Reflectate în vase cu apă perfect curată,
La fel este și cu semnele și cu caracteristicile.**

35.

**Virtuos la început, la mijloc și la sfârșit,
Neînșelător, constant și stabil,
Ceea ce este astfel este chiar Lipsa Sinelui.
Cum ar putea fi asta crezut ca fiind "eu" sau "al meu"?**

36.

**Despre apă, în timpul verii,
Spunem că este „caldă”.
Despre chiar același lucru (n.t. adică apa), în timpul iernii,
Spunem că este rece.**

Așadar, semnul (sau caracteristica) de a fi caldă sau rece nu este intrinsec apei.

37.

**Acoperit de plasa perturbărilor,
Este numită „ființă simțitoare”.
Eliberat de tulburări,
Este numită „Buddha”.**

Acest verset se referă la Dharmadhātu. Așa cum dacă este foarte rece apa este numită gheață și dacă este mai caldă este numită apă (sau vapori), la fel și Dharmadhātu este numit „ființă” sau „Buddha”, dacă este acoperit de plasa tulburărilor, sau nu.

38.

**În dependență de ochi și de formă,
Se văd aparențele, fără neclarități.
Din a fi ne-produs și din a nu înceta,
Dharmadhātu va fi cunoscut.**

Sau:

Când ochiul și forma sunt în relație corectă,
Aparențele se văd fără nicio neclaritate.
Din moment ce acestea nici nu apar și nici nu încetează,
Ele sunt Dharmadhātu, deși sunt imaginate a fi altceva.

Când simțul vederii funcționează corect, formele se văd clar. La fel, Dharmadhātu se poate realiza corect în dependență de caracteristicile sale de non-producere și ne-încetare. Mai mult, ochiul și forma (și orice altceva) sunt tot Dharmadhātu, însă sunt imaginate a fi altceva, se crede despre ele că apar și că dispar, că există cu adevărat, etc.

39.

**În dependență de sunet și de ureche,
Conștiința pură [se manifestă].
Toate trei [sunt] Dharmadhātu lipsit de semne.
Legate de gând, acesta este auzul.**

Auzul, interpretarea conceptuală a sunetului, este tot Dharmadhātu, tot lipsit de semne și de caracteristici.

40.

A mirosi în dependență de nas și de aromă

Este ca în exemplul formei, este fără apariție și încetare.

La fel, conștiința nasului (sau a mirosului)

Este cea care conceptualizează Dharmadhātu.

Exemplul formei este la versetul 38. Conștiința apărută în dependență de senzație face să apară și conceptualizarea, și astfel pare că este miros, însă niciuna dintre acestea nu este altceva decât Dharmadhātu.

41.

Natura limbii este Vacuitate,

Și sfera gustului este tot Vacuitate.

Acestea sunt în esență Dharmadhātu,

Și nu sunt cauzele conștiinței gustului.

42.

Esența pură a corpului,

Caracteristicile obiectelor atinse,

Conștiința tactilă lipsită de condiții -

Acestea sunt numite Dharmadhātu.

43.

Odată ce sunt abandonate conceperea și conceptele

În ceea ce privește dharmele al căror conducător este mintea,

Chiar lipsa naturii (sau esenței) dharmelor

Este ceea ce trebuie să cultivi ca Dharmadhātu.

Sau:

Fenomenele care apar conștiinței mentale, [care e]

Conducătoarea tuturor celorlalte [conștiințe],

Sunt conceptualizate și suprapuse.

Când această activitate de imaginare este abandonată,

Este cunoscută lipsa de esență a fenomenelor.

Aceasta este Dharmadhātu.

44.

**Ceea ce se vede, se aude sau se miroase,
Ceea ce se gustă sau se pipăie, și toate dharmele:
Când yoghinii [și yoghinele] le realizează în acest fel,
[n.t. Ca fiind fără esență],
Toate calitățile sunt împlinite.**

Sau:

Așa este cu tot ceea ce este văzut, auzit sau mirosit,
Gustat, atins și imaginat;
Când yoghinii [și yoghinele] înțeleg acestea,
Toate calitățile lor minunate sunt aduse la împlinire.

45.

**Ochii, urechile, și nasul,
Limba, pielea și mintea,
Sunt șase āyatana¹ complet pure.
Acesta este propriul semn al realității adevărate.**

Sau:

Ușile percepției în ochi, urechi și nas,
În limbă și în corp, și poarta mentală -
Toate acestea șase sunt cu desăvârșire pure.
Însăși puritatea acestor conștiințe
Este caracteristica definitorie a Aseității.

Āyatana: bazele simțurilor, veriga cu numărul cinci în cele doisprezece ale Apariției Dependente. Vezi dicționarul la „Câmpurile simțurilor”.

46.

**Mintea este văzută ca două:
Lumească și transcendentă.
Agățarea de [ea ca fiind] un sine, este Samsara;
În propria conștiință, [n.t. este] realitatea adevărată.**

Sau, ultimele două rânduri:

Agățarea de un sine este *Samsara*,
Iar propria ei conștiință este Aseitatea.

¹ Câmpuri ale simțurilor.

47.

**Încetarea dorinței este Nirvana.
Ura și ignoranța dispar [și ele].
Din moment ce acestea au încetat,
Este însăși Buddhaitatea,
Chiar refugiul pentru toate ființele.**

48.

**Datorită realizării, și a absenței sale,
Totul este în acest corp.
Prin propriile concepții suntem legați,
Dar când ne cunoaștem propria natură suntem liberi.**

49.

**Trezirea nu este nici aproape, nici departe,
Nici nu pleacă și nici nu vine.
Fie că este văzută, fie că nu,
Este chiar în mijlocul perturbărilor tale.**

50.

**Sălășluirea în lampa înțelepciunii transcendente (prajñā)
Devine suprema pace.
Așadar, colecția de Sutare spune:
„Explorându-ți sinele, trebuie să te oprești!”**

După ce are loc realizarea că nu există niciun sine și nicio esență, în mod natural are loc oprirea din agitație, oprirea din acțiune ignorantă.

51.

**Cele zece puteri [ale unui Buddha] îi ajută pe cei imaturi
Cu o forță de binecuvântare ca aceea a Lunii pline.
Însă cât timp ființele sunt prinse în tulburările mentale,
Nu vor reuși să îi vadă pe Cei Astfel Plecați (pe Tathāgatași).**

52.

**La fel ca fantomele înfometate și însetate
Care văd oceanul ca fiind uscat,
Cei întunecați de ignoranță
Cred că Buddhașii nu există.**

Nașterea ca fantomă mereu flămândă (Preta) are loc datorită unor perturbări mentale precum zgârcenia, și unor acțiuni negative precum refuzul de a oferi, sau furtul. Este în cea mai mare parte o renaștere neplăcută, dureroasă, în care ființa suferă foarte mult de foame, de sete, se luptă cu alte ființe pentru resturi de mâncare, și este în permanent pericol. Datorită tendințelor și karmei lor, multe dintre preta văd până și oceanele ca fiind uscate, fără apă, și nu își pot alina setea din ele. Așa cum fantomele flămânde nu văd apa din oceane, nici ființele întunecate din cauza ignoranței nu îi văd pe Buddhași, și bineînțeles cred că aceștia nu există.

53.

**Ce ar trebui să facă Divinii Buddha
Pentru cei inferiori și fără merite?
Este ca cea mai minunată nestemată
Pusă în mâna unei persoane oarbe.**

O persoană oarbă nu poate vedea nici cea mai minunată nestemată; chiar dacă o ține în palme, nu se poate bucura de strălucirea ei. La fel, ființele ignorante, fără înțelepciune, fără merite, chiar dacă au de fapt totul la dispoziție, sunt incapabile să vadă acest lucru.

54.

**Însă pentru ființele care au obținut [n.t. înțelepciune și] merite,
Buddhașii sălășluiesc chiar în fața ochilor lor,
Cu cele treizeci și două de semne,
Strălucind în lumina lor glorioasă.**

Cele treizeci și două de semne ale unui Buddha sunt descrise în tratatul „Ghirlanda de nestemate” (Ratnāvalī), compus tot de Ārya Nāgārjuna. Așa cum persoanele care pot să vadă cu ochii pot vedea și nestematele, așa și ființele cu înțelepciune și merite îi pot vedea pe Buddhași.

55.

**Protectorii sălășluiesc în tărâmurile unde sunt corpuri,
Timp de nenumărate ere (kalpa), și încă nenumărate în viitor;
Iar pentru a împlânzi discipolii
Ei manifestă diferite activități în Dharmadhātu.**

„Protectori” se referă la Buddhași, ei fiind numiți astfel pentru că fac ca ființele să fie protejate de suferință, prin felurite activități complet lipsite de

conceptualitate, cum ar fi predarea Dharmaei în funcție de înțelegerea ființelor, și prin multe feluri de ajutor oferit ființelor pentru ca ele să devină Buddhași.

„Tărâmurile unde sunt corpuri” se referă la tărâmurile dorinței și ale formei, unde ființele au corpuri. De exemplu, Buddha Śakyamuni, cei trei Buddha dinaintea sa, și ceilalți Buddha care vor urma în acest sistem de lumi, în număr total de aproximativ o mie, toți au sălășluit și vor sălășlui aici în diferite momente, pentru diferite perioade de timp. Același lucru este valabil pentru orice sistem de lumi din Univers (sau din Existență).

56.

Percepând obiect al minții,

Conștiința se va focaliza pe el.

Însă atunci când propria ta conștiință devine pură,

Vei sălășlui chiar în natura nivelelor (bhūmi) Bodhisattvașilor.

Conștiința este mereu pură, doar că este acoperită de conceptualitate, care nu există în realitate și nici nu este necesară vreunui scop real.

Cele zece baze, stadii sau niveluri de Bodhisattva sunt descrise pe larg mai jos, începând cu versetul 78.

57.

Sălașul suprem al celor măreți și puternici,

Akaniṣṭha care este atât de minunată,

Și conștiința, despre acestea trei eu afirm

Că se pot considera ca fiind una.

Trezirea perfectă (sălașul suprem, al Buddhașilor), Tărâmul Pur numit Akaniṣṭha în care sălășluiesc Bodhisattvași aflați pe ultimul bhūmi înainte de Trezire (pe cel de-al zecelea), și conștiința, acestea trei sunt nediferențiate.

58.

Cunoscând totul printre naivii infantili,

Diversitatea printre cei Nobili, Măreți și Puternici,

Infinită în timp,

Care este cauza pentru timp [la nivel de] ere?

Sau:

Pentru cei imaturi, ea dă cunoașterea completă,

Pentru cei nobili, ea conferă varietate,

Puternicilor zei le oferă viață lungă,

Ea este cauza vieții care se întinde de-a lungul erelor (kalpa).

Este vorba despre Dharmadhātu.

59.

**Aceasta este cauza inepuizabilă
Care susține, în timpul eonilor efectiv infiniți,
Existența trămurilor exterioare ale ființelor,
Și face să dureze și forța vitală a ființelor.**

60.

**De dragul prajñā, al înțelepciunii transcendente,
Fă eforturi cu toată puterea,
Prin caracteristica specială a non-apariției,
[Să o realizezi pe cea] a cărui efect este inepuizabil.**

Prin semnul special (în sensul de profund, de universal valabil, etc.) al non-producerii, trebuie să realizăm Dharmadhātu. Aceasta este cea mai profundă realizare.

61.

**Să nu crezi că Trezirea este departe,
Și nu o imagina ca fiind aproape.
Când nu apar obiectele [simțurilor,] de șase feluri,
Este conștiința realității chiar așa cum este ea.**

62.

**Așa cum dintr-un amestec de lapte și de apă
Aflat într-un vas
Gâștele ar bea doar laptele dar nu și apa,
Care ar rămâne așa cum este,**

63.

**Tot așa, fiind acoperită de perturbări,
Înțelepciunea sălășluiește în acest corp, unită [cu ele].
Însă yoghinii extrag doar înțelepciunea
Și lasă acolo ignoranța.**

„Înțelepciunea” se referă la înțelepciunea sau conștiința primordială.

64.

**Cât timp are loc agățarea de „eu” (sau „sine”) și „al meu”,
Prin aceasta are loc și conceperea „lucrurilor exterioare”.
Când este văzută dubla lipsă de sine,
Semințele existenței își află sfârșitul.**

Conceperea, imaginarea, perceperea, discriminarea, sunt toate sinonime. Dubla lipsă de sine înseamnă lipsa propriei naturi, a *propriei* esențe, și lipsa oricărei alte naturi, a unei esențe de *altceva*.

Conceptele de „eu”, „al meu”, „interiorul meu”, „exteriorul meu” sunt doar apariții dependente, sunt vacuite, și sunt invalide.

Prin vederea absenței oricărui sine, renașterile încetează, pentru că prin încetarea ignoranței încetează implicit și jinduirea.

65.

**Din moment ce este baza pentru Buddhaitate, pentru Nirvana,
Pentru puritate, permanență și virtute,
Și pentru că naivii se gândesc la două,
Te rog rămâi și odihnește-te în yoga non-dualității lor.**

„La două” are sensul de a vedea multiplicitate, deși nu există multiplicitate. Acestea cinci pentru care Dharmadhātu este baza, și orice alte dharmae, sunt nediferențiate, nu există „ceva” și „altceva”.

A descrie „odihnirea în yoga non-dualității lor” ca fiind una dintre meditațiile printre cele mai puternice posibil ar fi insuficient și stângaci, însă pentru că noțiunile, ideile, conceptele nu-mi permit mult mai mult decât o astfel de descriere, o puteți considera drept idee ajutătoare pentru înțelege ceea ce a vrut să spună Ārya Nāgārjuna.

Un sfat similar dă Tilopa în „Cele șase sfaturi ale lui Tilopa” text pe care îl puteți găsi pe aceeași pagină web unde se găsește textul de față.

66.

**Multe greutăți care apar în practica generozității,
Moralitatea care adună binele ființelor,
Și răbdarea care aduce beneficii ființelor:
Prin acestea trei, dhātu înflorește.**

Aici sunt enumerate primele trei perfecțiuni transcendente (pāramitā), generozitatea, moralitatea și răbdarea. Descrierea lor pe larg se găsește în

Prajñāpāramitā Sutra, pe care o puteți găsi pe aceeași pagină web unde se găsește textul de față.

67.

**Vigoarea entuziastă pentru toate învățăturile,
Mintea care intră în echilibrul calm al meditației,
Înțelepciunea transcendentă (prajñā) ca sprijin constant:
Și acestea fac Trezirea să se desfășoare.**

Aici sunt enumerate celelalte trei pāramitā: vigoarea, concentrarea (sau meditația), și înțelepciunea-cunoaștere transcendentă.

68.

**Înțelepciunea transcendentă unită cu metodele pricepute,
Rugăciuni foarte pure de aspirație,
Sălășluirea fermă în puteri, și înțelepciunea:
Acestea patru fac ca dhātu să înflorească.**

Metodele pricepute, sau priceperea în mijloace sunt descrise pe larg tot în Prajñāpāramitā Sutra.

69.

**„Nu ofer niciun omagiu Minții Trezirii!” (Bodhicittei),
A spune așa ceva este vorbire malefică.
Acolo unde nu sunt Bodhisattvași,
Acolo nu va fi [n.t. revelată] Dharmakāya.**

Acolo unde nu sunt Buddhași și nici Bodhisattvași, nimeni nu va putea preda învățăturile despre Dharmakāya și despre realizarea ei, pentru că nu există ființe care să o fi realizat, și de aceea nici calificate să predea.

70.

**Unora nu le plac semințele de trestie de zahăr,
Dar totuși vor să savureze zahărul.
Fără semințele trestiei de zahăr,
Nu vor obține deloc zahăr.**

71.

**Când aceste semințe de trestie de zahăr
Sunt bine păzite, îngrijite și rafinate,
Vor ieși din ele melasa,
Zahărul și bomboanele.**

72.

**Este la fel și cu Bodhicitta (cu Mintea Trezirii):
Când este păzită, îngrijită și rafinată,
Arhații, Pratyekabuddhașii și Buddhașii
Vor apărea din ea.**

73.

**Așa cum fermierii păzesc
Semințele de orez și de alte plante,
Astfel îi păzesc Conducătorii
Pe toți cei care aspiră la Calea (yāna) supremă.**

Calea supremă e cea care duce la anuttara-samyak-saṃbodhi, la Trezirea perfectă, fără egal a unui Buddha. Ea mai este numită Vehiculul Suprem, cel care duce la Buddhaitate, sau Mahayana, calea Bodhisattvașilor.

Toate ființele care au avut, cel puțin o dată în decursul existențelor, gândul sincer „doresc să ating Trezirea perfectă!”, sau „doresc să devin Buddha!”, sau un alt gând echivalent, sunt păziți, îngrijiți și ajutați de către Buddhași, pentru ca dorința lor să fie îndeplinită. Despre aceste ființe se spune că sunt în etapa de aspirație la Trezirea perfectă.

74.

**Așa cum în a paisprezecea zi de descreștere
Se mai vede doar puțin din Lună,
Cei care aspiră la Calea supremă (sau la Vehiculul Suprem)
Vor vedea o mică bucățică din Buddhakāya.**

La început, cei care aspiră la Trezirea perfectă, supremă, neîntrecută, vor vedea doar puțin din Tărâmul Buddhașilor, doar vor întrezări Realitatea. Buddhakāya este sinonim pentru Dharmakāya.

75.

Așa cum Luna în creștere

Se vede tot mai mult în fiecare moment,

Și cei care au intrat în bhūmi-urile (Bodhisattvașilor)

O văd tot mai mult, pas cu pas.

Cei care au intrat pe Calea care duce la Buddhaitate, și o parcurg, sunt numiți Bodhisattva. Ei vor vedea tot mai limpede, pe măsură ce parcurg cele zece trepte sau niveluri de Bodhisattva, vor vedea tot mai clar Buddhakāya (sau Dharmakāya).

76.

Așa cum în a cincisprezecea zi de creștere,

Luna este în sfârșit plină,

Tot așa, când se atinge capătul bhūmi-urilor,

Dharmakāya este plină și clară.

Dharmakāya este mereu plină și clară, doar că nu se vede astfel decât atunci când se atinge starea de Buddha, capătul celor zece niveluri de Bodhisattva fiind chiar Buddhaitatea.

77.

După ce a fost generată cu adevărat Bodhicitta,

Prin aspirație și prin dedicare fermă și continuă

Către Buddha, Dharma și Saṅgha,

Ireversibilitatea se arată din nou și din nou.

Așa cum spune Ārya Nāgārjuna în „Un comentariu al Bodhicittei” (disponibil pe aceeași pagină web unde se găsește și acest text), Bodhicitta de aspirație este cea în care se *dorește* atingerea stării de Buddha și ajutorarea tuturor ființelor să atingă această stare, iar Bodhicitta ultimă este *realizarea* realității, sau atingerea stadiului de ireversibilitate. Așa cum se spune în Prajñāpāramitā Sutra, ireversibilitatea, starea în care o ființă nu se mai poate întoarce de pe Calea către Buddhaitate, în care nu mai poate „cădea” înapoi, se atinge atunci când este realizată complet și corect non-apariția, non-producerea, adică atunci când este realizat complet și non-conceptual ceea ce indică exprimarea „nimic, nicăieri, niciodată, nu apare, nu este produs”.

O ființă care a atins acest stadiul al ireversibilității, chiar dacă se naște (o asemenea ființă se mai naște doar intenționat, și nu datorită jinduirii și karmei), va manifesta această ireversibilitate din nou și din nou, în fiecare viață, va aspira

mereu la Trezirea perfectă, și se va dedica și își va dedica mereu meritele către Tripla Nestemată, pentru Trezirea perfectă.

Urmează descrierea celor zece niveluri de Bodhisattva, a celor zece bhūmi.

78.

**Prin a abandona complet bazele negre,
Și a apuca ferm bazele albe,
[Dharmakāya] este realizată chiar în acest punct.
De aceea, [stadiul] este numit „Bucurie” (1).**

„Bazele negre” sunt ignoranța, ura, lăcomia, etc., care duc la suferință și la ignoranță, iar bazele albe sunt înțelepciunea, iubirea binevoitoare, generozitatea, etc., care duc la Trezire și la înțelepciune.

79.

**Ceea ce a fost mereu pătat în trecut
De murdăriile pasiunii și așa mai departe,
Și este acum pur, nepătat.
Aceasta se numește „Cel imaculat” sau „Imaculatul” (2).**

80.

**Odată ce plasa tulburărilor mentale se retrage,
Prajñā imaculată strălucește viu.
Aceasta împrăștie toată întunecimea fără margini,
Și astfel este „Cel care luminează” (3).**

81.

**Strălucește mereu cu o lumină foarte pură,
Și este complet învelit în strălucirea înțelepciunii,
Toată distragerea și agitația fiind complet abandonate.
De aceea, acest bhūmi este numit „Cel Radiant” (4).**

Bodhisattva „radiază” datorită înțelepciunii-cunoaștere (prajñā), datorită realizării sale.

82.

**Este priceput în științe, sporturi, arte și meșteșuguri,
În întreaga varietate a concentrărilor meditative (samādhi),
Și triumfă peste perturbările care sunt foarte greu de stăpânit.
De aceea, [n.t. acest bhūmi] este numit „Greu de stăpânit” (5).**

83.

**Cu cele trei feluri de Trezire,
Cu adunarea a tot ceea ce este excelent și ales,
Cu apariția și cu încetarea epuizate,
Acest bhūmi este numit „A te întoarce cu fața” (6).**

Având deja în mare măsură caracteristicile Trezirii ca Arhat, ca Pratyekabuddha și ca Buddha, fără a mai renaște și a mai muri decât atunci când vrea acest lucru din compasiune pentru ființe (și nu din ignoranță), având majoritatea însușirilor perfecționate sau complete, un Bodhisattva se „întoarce cu fața” către Trezirea perfectă.

84.

**Din moment ce se joacă cu o plasă de lumină
Care este dispusă într-o formă circulară
Și a traversat mlaștina Saṃsārei,
Acest [n.t. bhūmi] este numit „Plecat departe” (7).**

„Plasa de lumină” în formă circulară este înțelepciunea și activitatea unui asemenea Bodhisattva.

85.

**Fiind îngrijiți de către Buddhași,
Fiind intrați în oceanul înțelepciunii,
Fiind spontani și nedepunând niciun efort,
Ei sunt „De neclintit” (8) de hordele de Mărași.**

În alte traduceri, acești Bodhisattva se mai numesc „inatacabili”. O asemenea ființă a traversat mlaștina Saṃsārei, și a devenit ireversibilă de la Trezirea perfectă. Acest bhūmi este deja în stadiul ireversibilității.

86.

**Din moment ce acești practicanți
Și-au perfecționat discursurile prin care predau Dharma,
Discriminând perfect în toată conștiința,
Acest bhūmi este numit „Realizare excelentă” (9).**

„Realizare” are sensul de înțelegere și pătrundere directă, în care nu există concepte, idei, noțiuni, imaginare, etc., și nu de construcție sau de obținere a ceva. Vezi dicționarul.

„Discriminarea” aici nu se referă la percepția obișnuită, ci la vederea Realității, la discriminarea fără percepere. Percepțiile încetează complet în stadiul 7, odată cu atingerea ireversibilității.

87.

**Kāya care este natura înțelepciunii,
Care este fără pată, egală cu cerul [n.t. infinit și gol],
Păstrează [Dharma] Buddhașilor.
Din ea, se formează „Norul de Dharma” (10).**

Un Bodhisattva în acest ultim stadiu înainte de Buddhitate este numit „Nor de Dharma” pentru că el revarsă Dharma în toate lumile într-un mod asemănător cu un nor care revarsă fără efort ploaia. Diferența între cei doi termeni ai comparației este că un nor este apă de ploaie și se epuizează prin a ploua, însă un Bodhisattva mai degrabă *radiază* Dharma decât o face să cadă, și asta fără a se epuiza, fără a obosi în niciun fel. Nu avem însă la dispoziție ceva similar cu o stare care nu are nicio asemănare cu Samsara, și de aceea orice comparație este insuficientă. Până și a compara strălucirea Soarelui cu strălucirea unui Buddha este imprecis, deoarece Soarele se epuizează prin strălucire, pe când un Buddha nu se „consumă” absolut deloc. Este la fel și cu Dharmakāya, care este inepuizabilă. Așadar, „Norul de Dharma” este doar o figură de stil insuficientă, așa cum este orice altă asemănare.

În acest stadiu este acum mărețul Bodhisattva care va deveni Buddha Maitreya, al cincilea Buddha în această lume.

88.

**Sălașul Buddha-dharmelor,
Are fructele complet coapte ale practicii.
Această schimbare fundamentală a stării
Este numită „Dharmakāya”.**

Aceasta este Buddhaitatea, efectul complet împlinit al practicii, care este complet indescriptibilă. Ea poate fi indicată ca ceva infinit superior, la propriu, celui mai înalt bhūmi. De aceea, Ārya Nāgārjuna spune că este vorba despre o schimbare fundamentală a stării, față de toate stările și nivelurile anterioare.

89.

Lipsit de tendințe latente, ești de neconceput.

Tendințele latente ale Saṃsārei pot fi concepute,

[n.t. Însă] tu ești complet inconceptibil:

Prin ce ai putea fi tu realizat (sau cunoscut)?

Din moment ce nici măcar tendințe latente nu mai sunt, cum am putea să gândim la Dharmakāya, la un Buddha, la starea de Buddha, pe ce baze, cu ce caracteristici, în ce fel să o concepem? Ea este complet în afara razei de acțiune a conceperii, a cunoașterii, și bineînțeles a descrierii; însă nu este imposibil de atins, de realizat.

90.

Cu totul dincolo de sfera de cuprindere a vorbirii,

În afara razei de acțiune a simțurilor,

Realizabil doar prin cunoaștere directă [n.t. de același fel],

Mă înclin la, și laud ceea ce este potrivit.

Sau, ultimele două rânduri:

A te realiza necesită conștientă minții.

Mă înclin slăvind tot ceea ce tu lauzi.

În acest punct orice exprimare este complet insuficientă, și de aceea Ārya Nāgārjuna spune doar „laud ceea ce este potrivit” adică ceea ce un Buddha laudă, fără să enumere ceva anume.

Numai un Buddha poate înțelege starea de Buddha, și bineînțeles o înțelege complet. Ființele nu pot decât să aspire la ea, nu o pot înțelege absolut deloc, însă vor putea să o realizeze, așa cum au făcut și cei care sunt acum Buddhași.

91.

În acest fel de parcurgere treptată,

Renumiții fii (și fiice) ai (și ale) Buddhașilor,

Prin înțelepciunea norului de Dharma,

Văd natura vidă a dharmelor.

Fii și fiice ai și ale Buddhașilor (sau fii și fiice de familie bună): cei care parcurg Calea către Trezirea perfectă. Norul de Dharma: totalitatea învățăturilor Buddhașilor. Cu ajutorul Dharmei, aplicând învățăturile Buddhașilor, ei văd natura vidă a dharmelor: absența oricărei naturi sau esențe.

92.

**Odată ce mințile lor au fost complet curățate,
Ei au plecat dincolo de prăpăstiile Saṃsārei.
Ei stau liniștiți pe un tron
Asemenea unui lotus imens.**

Fiii și fiicele Buddhașilor stau liniștiți, calmi, senini, deoarece toate agitațiile minții au încetat complet, mințile lor au fost complet purificate, și de aceea au trecut dincolo de suferințele Saṃsārei.

Lotusul este folosit pentru a indica puritatea apărută din impuritate: o floare de lotus care răsare dintr-un lac murdar, chiar din mâl, din noroi, plutește pe lacul murdar și totuși nu este deloc atinsă de murdărie, ci este o floare curată și frumoasă.

De aceea, se spune că Buddhașii apar din Samsara la fel cum apar lotușii din noroi. În reprezentările vizuale, Bodhisattvașii și Buddhașii sunt reprezentați ca stând așezați pe minunate flori de lotus, cu multe petale.

93.

**Ei sunt înconjurați în toate direcțiile
De miliarde de flori de lotus,
De lumina numeroaselor lor petale făcute din nestemate,
Și de frumusețea fermecătoare a inflorescenței lor.**

Inflorescență: literalmente, anteră.

94.

**Ei revarsă cele Zece Puteri,
Scufundați în neînfricarea lor,
Niciodată abătându-se de la inconceptibil,
Buddha-dharme fără niciun punct de referință.**

Cele zece puteri sunt caracteristice numai Buddhașilor.

95.

**Prin toate activitățile lor de o moralitate exemplară,
Meritul și înțelepciunea le sunt complete:
Această Lună Plină este înconjurată în toate direcțiile
De stelele care sunt alaiul său.**

Moralitatea exemplară, așa cum este descrisă în Prajñāpāramitā Sutra, nu este respectarea exemplară a unui set de reguli bine stabilit, ci activitatea complet lipsită de orice conceptualitate, și care este în mod natural atât compasiune cât și iubire binevoitoare.

Luna Plină este o metaforă pentru un Buddha perfect trezit, iar stelele o metaforă pentru Bodhisattvași.

96.

**Din Sorii care sunt mâinile Buddhașilor
Nestemate imaculate radiază strălucire.
Cu ele, Tathāgatași îi împuternicesc
Pe cei mai înțelepți dintre copiii lor,
Prin aceasta realizând
Cea mai măreață activitate devoțională.**

Nestematele imaculate din mâinile Buddhașilor (asemănate cu Soarele) sunt Dharma, binecuvântările lor, activitățile lor indescritibile, ș.a.m.d.

97.

**Sălășluind în această stare atât de măreață,
Cu ochii divini, ei privesc
Ființele lumești degradate de ignoranță,
Înnebunate și îngrozite de suferință.**

98.

**Din corpurile lor, fără niciun efort,
Ies raze de lumină strălucitoare.
Ei deschid larg porțile pentru cei care
Sunt înveliți de întunericul ignoranței.**

„Corpurile lor” se referă la corpurile indescritibile ale Buddhașilor, indicate prin termenul „Dharmakāya”. „Porțile” sunt porțile Căii care duce la Trezirea perfectă. Aici Ārya Nāgārjuna subliniază faptul că activitățile Buddhașilor, faptul

că radiază strălucire, sau Dharma, sau înțelepciune, au loc fără niciun efort din partea lor.

99.

Se consideră că cei care ating Nirvana cu rămășițe

Trec în Nirvana fără rămășițe.

Dar aici, Nirvana

Este mintea lipsită de orice pată.

Nirvana cu rămășițe este starea de eliberare din Samsara a unui Arhat, în timpul vieții, rămășițele fiind agregatele. Nirvana fără rămășițe este starea de eliberare din Samsara a unui Arhat, care se atinge după momentul morții, și în care nu mai sunt agregate, nu mai sunt rămășițe. Chiar și astfel definită, Nirvana fără rămășițe nu descrie starea de Buddha, pentru că totuși există un fel de rămășițe, și anume tendințele.

Nirvana din contextul textului, sau Nirvana unui Buddha, este mintea lipsită de orice pată, perfecțiunea transcendentă fundamentală inconceptibilă. Această stare nu mai poate fi descrisă nici măcar cu ajutorul noțiunii de Nirvana.

100.

Non-existența tuturor ființelor,

Această natură este sfera sa.

Măreața Bodhicitta care o vede,

Este Dharmakāya complet imaculată.

Realizarea (sau vederea) non-existenței tuturor ființelor (și a dharmelor în general) este numită și Bodhicitta ultimă, care este chiar Dharmakāya.

Dharmakāya este lipsită de orice pată, nu există o „Dharmakāya pătată” și o „Dharmakāya imaculată”, sau o Dharmakāya cu două stări, de murdară și de curată. Formularea „Dharmakāya imaculată” este asemenea expresiei „Soarele strălucitor”: nu există o altă stare a stelei, de „Soare întunecat”, ci Soarele este numai „strălucitor”. Astfel trebuie înțeles epitetul de „imaculată”.

101.

În Dharmakāya imaculată

Se află oceanul înțelepciunii.

Ca și cu nestematele multicolore [care îndeplinesc dorințele],

Binele ființelor este realizat din ea (adică din Dharmakāya).

Dicționar de termeni

ARHAT (*arhan, arhat*). Literalmente: „demn de respect”. Sfântul Hīnayāna perfect. El știe ceea ce este folositor pentru propria salvare și este mulțumit temporar cu Trezirea strict pentru sine însuși. O etapă temporară de pe Calea către Buddhaitate.

BHŪMI. Nivel, etapă sau stadiu al unui Bodhisattva. În total, zece.

BODHICITTA (*bodhi-citta*). Literalmente, mintea Trezirii. Este de două feluri: bodhicitta ultimă, care este mintea complet trezită care vede vacuitatea tuturor fenomenelor (dharmelor), și bodhicitta relativă care este aspirația de a practica cele șase perfecțiuni și de a elibera toate ființele de suferința din Samsara. Bodhicitta relativă se împarte în bodhicitta de aspirație și bodhicitta de perseverență.

BODHISATTVA (*bodhi-sattva*), *Bodhi*: Trezire, *sattva*: principiu, existență reală, sau ființă. „Ființă a Trezirii”. Ființa ideală din Mahāyāna care, prin înțelepciune și compasiune infinită, caută iluminarea tuturor ființelor, nu numai a sa însuși și care, dacă urmează corect perfecțiunea înțelepciunii, va deveni un Buddha. Poate fi atât bărbat, cât și femeie.

BUDDHA. „Cel Trezit”. Cel care s-a Trezit la Realitate. Termen folosit atât pentru ființa cel mai recent Trezită pe această planetă (Buddha istoric, adică Gautama Siddhartha, numit și Śakyamuni, adică înțeleptul clanului Śakya), cât și pentru orice alte ființe care au ajuns la aceeași stare, la aceeași realizare, despre care se afirmă în Prajñāpāramitā Sutra că sunt într-un număr „infini”. Numit și „Tathāgata”, „Buddha”, „Jina”, „Conducătorul Caravanei”, etc. În traducere se mai folosesc și „Divinul”, „Împlinitul”, „Realizatul”, „Trezitul”, „Nobilul”, „Desăvârșitul”.

COMUNITATE (*sangha, respectiv saṃgha* în sanscrită). Patru adunări: călugări, călugărițe, laici și laice care urmează Dharma. Una dintre cele Trei Nestemate.

DHARMA. 1) Realitatea unică, finală, fundamentală; 2) un eveniment esențialmente real, sau un adevăr; 3) ca reflectat în viață: dreptate, virtute; 4) dacă este scris cu majusculă, învățătura lui Buddha: Doctrină, Scriptură, Adevăr; se referă la învățăturile Buddhiste în general sau, în funcție de context, la o anumită învățătură în particular; unii traducători se referă la acestea ca fiind „doctrina buddhistă”, termen ce sugerează însă îngustime și rigiditate și de aceea în traducere se folosesc alternativ cele două cuvinte, doctrină și învățătură; 5) obiect al celui de-al șaselea organ de simț (al minții); 6) în general, orice entitate perceptibilă sau conceptibilă: fenomen, ființă, obiect, noțiune, însușire, concept, idee, parte, stare, etc.

DHARMA, CORP– (*Dharma-kāya*). 1) colecția învățăturilor lui Buddha; 2) corpul absolut al Buddhității, lipsit de orice caracteristici și însușiri.

DHARMA, ELEMENT– (*Dharma-dhātu*). 1) Dharma Absolută sau Târâmul Adevărului, sau, simplu, Absolutul, 2) sfera religiei, 3) sfera obiectelor mentale.

DISCIPOL, sau ASCULTĂTOR (*śrāvaka*). Cineva care ascultă. Tehnic, numai cei care au auzit (sau ascultat) Legea direct de la Buddha, însă în textele Mahāyāna se folosește asemenea și pentru cei care urmează Hīnayāna.

DIVIN (*bhagavan*). Un epitet al lui Buddha. De asemenea „Cel Binecuvântat”.

FIINȚĂ (*sattva*). O entitate vie, simțitoare. Având conștiință. O ființă animată, prin contrast cu obiectele neanimate. Toate ființele cu conștiință sau minte, care nu au atins încă Buddhitatea. Include toate ființele din Samsara și pe cele care au atins orice nivel (*bhūmi*) de Bodhisattva.

FORMA (*rūpa*). Primul dintre cele cinci agregate (*skandha*); materia și energia, considerate ca nefiind diferențiate.

IGNORANȚĂ (*avidyā*). Cauza finală, cea mai profundă, a transmigrației (a renașterii), este corolarul negativ al gnozei, al cunoașterii; prima dintre cele doisprezece legături ale producerii dependente. De asemenea, „neștiință”. Vezi ILUZIE.

ILUMINARE (*bodhi*). În sanscrită, bodhi înseamnă trezire sau înflorire. Cu toate acestea, datorită influenței creștine asupra traducătorilor, el este tradus adesea ca „iluminare”, deși conform Buddhismului nu există o ființă supremă care să ilumineze prin grația sa o altă ființă, obișnuită. Traducerea corectă este „Trezire”. Am folosit ambele variante în traducere, pentru a familiariza cititorul cu această noțiune, însă în Dharma nu există niciun echivalent al cuvântului „iluminare”. Vezi TREZIRE.

ÎNȚELEPCIUNE - CUNOAȘTERE (*prajñā*). Cea de-a cincea dintre cele cinci facultăți. În budismul timpuriu, aceasta consta în contemplarea metodică a dharmelor și în meditația interioară asupra modului de existență al acestora. Nu este doar înțelepciune, deși este tradusă astfel, ci și cunoaștere directă, nemijlocită, realizarea realității. Înțelepciune izvorâtă din realizarea directă, completă, profundă. Nu este aceeași cu înțelepciunea bazată pe experiență, care este numai formațiune mentală.

ÎNVĂȚĂTOR (*śāstar*). Un Buddha.

JINA. „Cuceritor”, „Victorios”. Epitet pentru Buddha.

KALPA. Eon, eră, durata de timp a unei lumi, sau un interval de timp similar.

KLEŚA. Tulburările, perturbările mentale, inclusiv o parte din cauzele și efectele lor. Cele trei „otrăvuri ale minții” sau tulburările fundamentale sunt considerate ignoranța (sau iluzia), atașarea și aversiunea, care duc la nenumărate alte perturbări și stări mentale. În Mahayana se mai consideră încă două fundamentale pe lângă acestea trei, și anume mândria și invidia, toate fiind

numite „cele cinci otrăvuri”. În alte enumerări se mai socotesc încă două, și anume îndoiala și vederile greșite.

LUMEA TRIPLĂ (*traidhātuka*). 1) lumea dorinței pentru plăcerile simțurilor, 2) lumea formei, 3) lumea fără formă.

MĀRA. Moartea. Distrugătorul și dușmanul a ceea ce este priceput, pozitiv, binefăcător. „Ademenitorul” budist, personificarea tuturor relelor și pasiunilor, al căror momeli și capcane sunt plăcerile simțurilor și nu numai. Uneori identificat cu cele cinci agregate și cu ceea ce este nepermanent, suferință și non-sine. Deși în limba română „Mara” este un nume pentru o reprezentantă a sexului feminin, în budism acesta este de sex masculin.

NESTEMATE (*ratnā*). Trei: Buddha, Dharma și Samgha (Sangha).

NIRVANA. „Încetare”, „stingere”. Calm liniștit, sublim, existență reală, nedistorsionată.

PARINIRVANA. NIRVANA completă, finală, fără rămășițe.

PRATYEKABUDDHA. Buddha Solitar. Nu dorește și nici nu este capabil să îi învețe pe ceilalți. Are o realizare mai profundă a adevărului decât un Arhat. Etapă temporară pe Calea către Buddhitate, la fel ca cea de Arhat.

REALIZARE. „Realizarea” nu înseamnă construirea, atingerea sau obținerea a ceva, ci are un sens apropiat de expresia convențională „a-ți da seama direct, nemijlocit, de ceva”. „Realizarea Realității” înseamnă vederea clară, directă, înțelegerea de o profunzime infinită a stării de fapt. Aceste cuvinte, desigur, sunt incapabile să exprime foarte precis ceva ce nu ține de cuvinte, de noțiuni. Desigur, se poate spune că „Realizarea Realității” este o realizare în sens obișnuit, în sensul că a necesitat efort și resurse, și că prin ea se „obține” încetarea suferinței și eliberarea din Samsara, respectiv Trezirea perfectă. Totuși, sensul cel mai apropiat de cel intenționat în texte este cel de la începutul acestei definiții.

SAMĀDHI. Cel de-al optulea element din Nobila Cale Octuplă. Absorbire meditativă stabilă, non-duală, perfect conștientă. Duce la Realizări. De multe ori, sinonim cu Realizările.

SAMSARA. Cuvânt din limba sanscrită care înseamnă „rătăcire”. Este folosit de către Buddha pentru a descrie rătăcirea ființelor în ciclul renașterilor și morților. Existență ciclică. Potrivit semnificației sale, nu este un „drum” urmat, ci o rătăcire fără o direcție precisă și fără un scop precis. Existența condiționată a vieții obișnuite în care suferința apare deoarece ființa încă are ignoranță, atașare și agresiune (cele trei otrăvuri). Eliberarea, sau Trezirea, sau Iluminarea sunt cuvintele folosite pentru a indica starea de oprire a acestui ciclu care, în absența realizării naturii adevărate a tuturor fenomenelor aparente, continuă la nesfârșit. Vezi NAȘTERE-ȘI-MOARTE.

SAMGHA sau SANGHA. Una dintre cele Trei Nestemate. Vezi COMUNITATE.

SINE (*ātman*). O entitate substanțială, care rămâne una, neschimbată, liberă și necauzată. Imaginat și afirmat în numeroase religii, în budism este demonstrat ca inexistent.

SKANDHA. Literalmente, „grămezi, agregate”. Cinci: 1) forma, materia, energia, internă sau externă; 2) senzația; a simți un obiect; 3) percepția, înțelegerea, distingerea, recunoașterea; 4) formațiunile mentale, impulsurile, voința; toate tipurile de obiceiuri mentale, gânduri, idei, păreri, prejudecăți, hotărâri; 5) conștiința; cea care cunoaște și discernе. Acestea sunt constituențele a ceea ce este considerat în mod greșit ca fiind un sine sau o persoană. În Samyutta Nikaya, se zice că Buddha a spus: „O „caleașcă” există pe baza agregării părților și, exact așa, conceptul de „ființă” există atunci când cele cinci agregate sunt disponibile.” Bineînțeles, aceeași analiză se poate aplica și părților caleștii. Deci, așa cum caleașca este de fapt o reificare, o considerare ca fiind real a ceva ce de fapt nu există ca atare, așa este și ideea de sine și la fel și toate dharmele.

TATHĀGATA (*tathā-gata* sau *tathā-āgata*). Un titlu al lui Buddha, însemnând fie „Astfel-Plecat”, fie „Astfel-Venit”.

TREZIRE, COMPLETĂ (*anuttara-samyak-sambodhi*). Literalmente, cea mai corectă și mai perfectă Trezire. Caracteristică numai Buddhașilor. Scopul Mahāyāna, care înlocuiește scopul Nirvānei private, personale, a Arhaților. Tradusă în literatura occidentală și prin cuvântul „Iluminare”. Sensul cuvântului sanscrit „bodhi” este trezire sau înflorire completă, adică de trezire din iluzie, din vis, la Realitate, la Adevăr, și respectiv de înflorire sau dezvoltare completă a tuturor calităților posibile. „Iluminare” poate presupune ca sens și o sursă „exterioară” de „lumină”, și ca cineva să fie „iluminat” în mod pasiv, printr-un fel de grație divină, însă nu acesta este sensul în Buddhism, care este non-teist. Vezi „ILUMINARE”.

TRIPLA NESTEMATĂ (*tri-ratnā*). 1) Buddha, 2) Dharma, 3) Samgha. Acestea sunt, de asemenea și „refugiile” laicilor.

VACUITATE (*śūnyatā*). Absența atât a existenței cât și a inexistenței vreunei dharme. Lipsa existenței și a inexistenței a tot ceea ce concepem și percepem, inclusiv a concepției, a percepției și a noțiunilor. Vacuitatea în sine este și ea lipsită de existență (absența a ceva nu este existentă). Noțiunea de Vacuitate este și ea lipsită de existență. Implicit, lipsa oricăror caracteristici de orice fel, spre exemplu: a începutului, a duratei și a încetării, a apariției, a existenței, a dispariției, a inexistenței, a prezenței, a absenței, a legăturii, a eliberării, a plăcutului, a neplăcutului, a aderenței, a lipsei aderenței, a însușirilor, a lipsei acestora, etc. Pentru a înțelege Vacuitatea, se apelează deseori la comparația cu spațiul. Deși putem avea noțiunea de spațiu, el nici nu există și nici nu lipsește, nu are caracteristici, nu are început, durată sau sfârșit, nu apare și nu poate să dispară, nu are limite de niciun fel. Se mai poate explica și ca lipsa absolută a

oricărei esențe de orice fel, a oricărei substanțialități. Ca sinonime, se mai folosesc și cuvintele „gol” și „vid”.

VEHICUL(E) (*yāna*). Același cuvânt se folosește atât pentru cale cât și pentru un mijloc de transport. Metode de salvare, așa cum sunt analizate de Mahayana. Trei: 1) Discipoli (Arhați), 2) Pratyekabuddhași; acestea două constituie Hinayana, vehiculul inferior sau mic; peiorativ pentru acei budiști care nu au acceptat noua învățătură Mahayana. 3) Mahayana, marele Vehicul; mișcarea din budism care a luat naștere pe la începutul erei creștine, adoptând doctrina Bodhisattva, scopul căreia este starea de Buddha sau suprema, perfectă Trezire, și combinând-o cu o doctrină metafizică a Vacuității universale. Deși unii adepți ai Mahayanei clasifică vehiculele în inferior și superior, această clasificare nu este una făcută de către Buddha. În plus, aceste vehicule sunt de fapt unul singur, primele două vehicule fiind stadii temporare.

Cuprins

Notă introductivă.....	1
Prefață.....	2
Textul	3
Dicționar de termeni.....	29
Cuprins	34